

Omek

Tecáve-Záchor 5786

2026. február 26.

V. évfolyam, 17. szám

Ámálék és a Szentély – pusztulás, építés, és Purim üzenete

Hamarosan itt a Purim, mi pedig az év ezen időszakában a Tórából mindig a pusztai Szentély építéséről olvasunk. Vajon mi a kapcsolat közöttük?

A válasz kiderül a Talmud egyik talán legérdekesebb tanításából, ami egyben három „kollektív” micváról is tanít – olyasmiről, amit gyakorlatilag senki nem tud egyedül elvégezni, hanem az egész nép számára kapott, közös parancsolat:

„Így mondta Rabbi Jehuda: három micvát kapott Izrael amikor belép a Földre:

1. Állítsanak maguknak királyt,
2. Pusztítsák el Ámálék magvát, és
3. Építsék fel a válaszott Házat [Szentélyt].”

(Szanhedrin 20b, ld. még Rámbám Királyok 1:1)

A Szentéllyel kapcsolatos micva az aktuális tórai olvasmányokat idézi fel bennünk, az Ámálékkal kapcsolatos micva pedig Purimhoz kapcsolódik.

Hámán ugyanis, aki Purim napjaiban a zsidó nép elleni gonosz végzést hozta, a hagyomány szerint maga is Ámálék le-

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Maher Alabed @ NRC

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 100 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a

nyomtatást, és részesülj kedvezményekben.

További részletek:

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

származottja (ld. *Megilá 13a*). Ezért a Purim előtti utolsó szombat mindig a *Sábát Záchor*, vagyis az emlékezés szombatja, amikor tórai parancsokat megemlékezünk Ámálékról:

„Emlékezz, hogy mit tett veled Ámálék az úton, amikor kijöttél Egyiptomból. Hogy rád támadt az úton, és megtámadta közüled mind a gyengéket, akik hátul haladtak, és te fáradt és kimerült voltál, és nem félté Istent.

És lesz, ha majd Örökkévaló Istened **békét hagy neked minden ellenségedtől körülötted a földön**, amit Örökkévaló Istened ad neked örökségül, akkor majd töröld el Ámálék emlékezetét az ég alól – ne feledd!” (Mózes 5., 25:17-19)

A Talmud fentebb idézet tanítása olyan részletekbe is enged bepillantást, amik sok mindent megmagyaráznak a régmúlt és napjaink történelméből.

Először is: a három micva sorrendje szükségszerű. Mindenekelőtt királyt kell választanunk, amikor belépünk a földre.

Ez megmagyarázza, hogy Mózes és Jehosúa napjaiban miért nem követtek el őseink bűnt azzal, hogy nem építették fel azonnal a Szentélyt. Csak jóval később Dávid király idejében fogalmazódott meg és fia, Salamon idejében épült fel.

Ha megvan a király, akkor következhet Ámálék eltávolítása. Ezt azonban maga a Tóra köti a békességhez. A Szentély pedig csak ezután épülhet fel.

Nem lehetséges az, hogy létezzen a Szentély úgy, hogy Ámálék is itt van, ezen a világon.

Akár azért, mert nem érdemlik meg, hogy láthassák a Teremtő ilyen szintű dicsőségét, akár azért, mert az meg sem tud valósulni

Ámálék jelenlétében.

Ebből azt is megtanulhatjuk, hogy napjainkban a Szentély „erőszakos” felépítése a Talmud szerint nem is lehetséges. Hiszen sajnos még nem tartunk ott, hogy az Örökkévaló békét adna nekünk minden ellenségünktől. Valamint királyunk sincs. Végül pedig, Ámálék eltávolítása sem történt meg.

Mi a helyzet azonban Ámálék eltörlésének parancsolatával? Ezt hogyan és mikor tudjuk teljesíteni?

Népszerű és gyakran emlegetett az a válasz, hogy Szánhérib, asszír uralkodó összekeverte a népeket, így most már Ámálék leszármazottait nem tudjuk azonosítani, így eltörölni sem.

Ez a magyarázat azonban több szempontból is nehezen tartható.

Először is: a Misna és a Talmud valóban beszámolnak arról, hogy Szánhérib összekeverte a népeket (ld. *Misna Jádájim 4:4, Berácho 28a*). Ezekon a helyeken azonban Ámálék említésének nem találjuk a nyomát sem¹.

Továbbá, *Toszafo*t szentírási bizonyítékokat hoz fel arra, hogy még azon népek esetén sem nevezhető az említett összekeverés maradéktalannak, amiket a Talmud explicit említ (ld. *Jevámot 76b „Minjámin”*).

Rámbám híres törvénykönyvében is hosszasan ír Ámálék eltörlésének micvájáról (*Királyok 6:1-4*), úgy, hogy Szánhérib nevét vagy esetét még csak meg sem említi.

Ha igaz, hogy az összekeverés miatt a micva gyakorlatilag aktualitását veszítette, akkor hogyan tudja *Rámbám* éppen ezt a lényegbevágó információt elhallgatni?

¹ Igaz ugyan, hogy az idézet pontos szövegében úgy áll, hogy Szánhérib „az összes népeket” összekeverte, és az „összes” kategóriába logikusan Ámálék népe is besorolható lenne. A talmudi nyelvezetben azonban az „összes” kifejezés mindig magával hordoz kivételeket is (ld. *Éruvin 27a*).

Ámálék esetében pedig különösen nehezen elképzelhető, hogy ha valóban eltűnt volna az összekeverés során, akkor a Talmud ezt semmiképpen nem hagyhatta volna szó nélkül, a tórai „megemlékezési” parancs fényében – amint azt a továbbiakban látni fogjuk.

Még elgondolkodtatóbb az eddigieknél: a Tóra fent idézett szövege maga tanúskodik arról, hogy nem lehetséges, hogy Ámálék eltörlésének micvája elveszítse az aktualitását.

Gondoljunk csak bele: a Tórát a Teremtő adta, a Gondviselés Irányítója, aki a történelem ke- rekét folyamatosan a saját kezében tartja. Egyiptomban bebizonyította, hogy bármikor, bármilyen formában be tud avatkozni, ha jó- nak látja.

Vajon elképzelhető, hogy a Tórában Ámálék eltörléséről ír, megörökíti a micvát, lelkünk- re köti, hogy emlékezzünk rá, ne felejtjük el, minden évben mondjuk el, de mindeközben Ő maga tudja, hogy az egész téma rövidesen teljesen elveszíti a relevanciáját?

Mindebből világos, hogy ha valaki azt állítja, hogy Szánhérib tevékenysége miatt Ámálék eltörlésének micvája már nem fog bekövet- kezni, és az illető hisz a Tóra igazságában, ak- kor elmulasztotta a legalapvetőbb meggondolásokat megtenni.

Mindezek fényében még erősebb a kérdés: hogyan kell teljesítenünk a micvát, Ámálék emlékezetének eltörlését? Ki más lehet Ámá- lék, ha népként, genetikai értelemben to- vábbra is beazonosíthatatlan marad?

A Tóra úgy írja le Ámálékot, mint erőszakos ellenséget, aki racionalitást mellőzve, kegyet- lenséggel pusztít. Emiatt természetesen adja magát az értelmezés:

Bárki, aki Ámálék útját követi, ok nélkül és szervezett erőszakkal a zsidó nép ellen tá- mad, ebben az értelemben amalekitának te- kinthető.

Ez persze azt a jogos ellenkezést válthatná ki, mely szerint ennyi erővel bármikor, bárkit amalekitának bélyegezhetnénk, és vallási ala- pon indokolhatnánk a vele szemben elköve- tett erőszakot.

A legutóbbi időben Izrael Államának minisz- terelnöke, Benjamin Netanjahu idézte a Ha- masz ellen vívott háború kapcsán Ámálék emlékének eltörlését. Ezt az idézetet kívánták népünk ellenségei felhasználni annak bizo- nyítására, hogy ezzel valójában népiirtásra szólít fel. Hol hibázik az érvelés?

A *népiirtás* definíciója a nemzetközi, emberi jogalkotók munkájának folyamatos tárgya. Ebből a viszonyítási rendszerből nézve úgy tűnhet, hogy a Tóra elavult, hiszen a modern ember felvilágosult értelmével manapság már pontosan átlátja, hogy az, amit a Tóra micva- ként ír elő, az valójában súlyos, emberiség el- leni bűn.

Mi azonban, akik a Tórát el nem avuló, évszá- zadok óta tökéletesen működő isteni tör- vénynek tekintjük, melynek fennmaradá- sunkat és sikerünket egyaránt köszönhetjük, nem tudjuk ezt elfogadni.

A Tóra megparancsolja:

„Aki jön ellened, hogy megöljön, az ellen keljél fel te, és te öld meg őt” (Szanhedrin 72a, Mózes 2., 22:1 alapján).

Ez a *rodéf*, vagyis *üldöző* híres törvénye. Ha va- laki nyilvánvalóan gyilkos szándékkal támad a másakra, akkor a másiknak nemcsak joga, hanem kötelessége önvédelmet gyakorolni.

A gyilkos szándékú támadó elvesztegette a lé- tezéshez való jogát. Őrá nem vonatkozik töb- bé a Talmudból ismert *„kinek a vére pirosabb”* (ld. Jomá 82b) elve, ami egyenlő felek egyenlő élethez való jogát mondja ki.

Az Ámálék ellen szóló „népiirtás” törvénye pe- dig nem más, mint a *rodéftörvényének* egész népre való kiterjesztése.

Eszerint megérthetjük, hogy miért jár tév- úton az Ámálék-említést kritizáló szekuláris jogász, aki nem kíván különbséget tenni nép- irtás és népiirtás, támadó és áldozat között. A

Tóra szerint a megtámadott nem hagyhatja, hogy áldozat legyen.

Arra is választ adhatunk a fentiek szerint, hogy az ideológiai Ámálék elmélete miért nem ad biankó felhatalmazást bármiféle agresszióra.

Ahhoz ugyanis, hogy a feltételek teljesüljenek, egy teljes népnek vagy szervezetnek a deklarált céljai között kell szerepelnie a zsidóság (vagy általánosabban, bármely más nép) elpusztítása, megszüntetése. Kérdéses, hogy napjaink Izrael-ellenes retorikája mennyiben terjed ki, terjeszthető ki a nép egészére.

Végül pedig felmerülhet, hogy ha nyilvánosság előtt említjük Ámálék eltörlésének a micváját, akkor azzal nem vívjuk-e ki más népek ellenszenvét?

Azt gondolom, hogy éppen ellenkezőleg: ha megfelelő keretek között tesszük meg, akkor akár kifejezetten hasznos is lehet, ha más népek is tudatába kerülnek annak, hogy a cselekedeteiknek súlya van.

Ha gyilkos ideológiához csatlakoznak, akkor azáltal hosszútávon saját magukat is veszélybe sodorják.

Bölcseink meghagyták nekünk, hogy Purim ünnepén olvassuk fel nyilvánosan Eszter tengerjét, mely mindezt egészen konkrétan leírva tartalmazza: Áchásvéros rendelete nyomán a zsidók gyűlölőik közül 75,000 embert öltek meg (ld. Eszter 9:16).

„És a visszájára fordult [venáháfoch hu] mindaz, ahogyan uralkodtak a zsidók, ők, az ő ellenségeiken.” (Eszter 9:1)

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 16:16 és 17:07 között.

Szombat kimenetele: 18:13.

Péntek este 18:00-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus (lakoma után *mincha*).

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb *szombat reggel* 9:11-ig.

Purim a Bét Jehudával! *Március 2-án, hétfőn este* 16:30-tól minche-mááriv, majd Megilá olvasása a Nagy Fuvaros utcai zsinagógában. Utána 18:00-tól Megilá olvasása, majd a Bét Jehuda közösségi ünneplése a Rumbach utcai zsinagógában. Zene, tanulás, koktél, Kahoot – gyertek!

A Megilát reggel is micve meghallgatni! :) Reggeli ima március 3-án, kedden reggel 7:00-kor a Nagy Fuvaros utcában!

Hétköznapi délutáni tanulások szerdán és csütörtökön 16:45-kor, a Nagy Fuvaros utcai zsinagógában, a délutáni ima előtt, valamint online: <https://t.me/betjehuda>.

Korábbi felvételek, támogatás: <https://www.patreon.com/cw/Binjomin>

Imák dallamai Binjomin rabbival! Hallgasd meg az új albumot (*Ashira v'Azamra*) online, a QR kód beolvasásával:

Sábát sálom! Gut sábesz! Purim száméách!

